

Н.П. Голобродська, Л.Е. Дяченко
Одеський національний економічний університет
e-mail: eoo.apk@oneu.edu.ua

Особливості розвитку виноробних підприємств в умовах трансформаційної економіки України

Анотація. Виноробна промисловість України працює в непростих ринкових умовах, що пов'язано з станом постійної невизначеності та агресивних змін у навколишньому середовищі. Такий стан визиває багато труднощів і негативно впливає на прогресивний розвиток виноробства. В статті розглядаються фактори, які впливають на розвиток виноробної галузі. До них відноситься різке зменшення площі виноградників, якість вирощеного винограда, зниження імпорту вина, зріст ринку контрафактної продукції. Визначене поліпшення в розвитку виноробної галузі повинно бути пов'язано з державною підтримкою на основі законодавчого і державного контролю.

Аннотация. Винодельческая промышленность Украины работает в непростых рыночных условиях, что связано с состоянием постоянной неопределенности и агрессивных изменений в окружающей среде. Такое положение вызывает много трудностей и негативно влияет на прогрессивное развитие виноделия. В статье выделены факторы, влияющие на развитие винодельческой отрасли. К их числу относятся резкое сокращение площади виноградников, качество выращиваемого винограда, снижение импорта вина, рост рынка контрафактной продукции. Определенные улучшения в развитии винодельческой отрасли должно быть связано с государственной поддержкой на основе законодательного и государственного контроля.

Annotation. The wine industry of Ukraine operates under difficult market conditions due to its being in a constant state of uncertainty and subject to aggressive changes in the environment. This state of things has caused a lot of difficulties in the progressive development of wine-making. The article identifies the problems associated with a sharp decline in the vineyard areas, the quality of cultivated grapes, a decline in wine imports and an increase in the market of counterfeit products. Some

opportunities to improve the wine industry development, which should be linked to state support based on legislation and state control, have been identified herein.

Актуальність. Значний період у національній економіці України спостерігається низька активність її розвитку. Це пов'язане з руйнацією усталених виробничих зв'язків та економічних відносин у різних сферах діяльності. Перебування економіки України у такому стані характеризується властивою ринковим умовам постійною невизначеністю, тривалим періодам спаду, труднощами трансформаційних процесів, кардинальними змінами відносин власності, трансформацією системи державного управління та ін. Загалом це може характеризуватися постійною турбулентністю. Таке становище сформувало кризові явища, які характерні як вітчизняній економіці взагалі, так і для окремих галузей харчової промисловості, до яких відноситься і виноробство.

Виноробство є важливим сектором економіки України, здатним виробляти конкурентну продукцію, який забезпечує зайнятість населення та значні надходження до бюджету. Виноробна продукція, у поточних умовах кризової економіки, не зважаючи на значні коливання попиту з боку споживача, залишається рентабельним видом діяльності та продовжує функціонувати у складних ринкових умовах. Проте, на сьогодні існує безліч проблем, які стають значною перешкодою на шляху інтеграції України до Європейського співтовариства та подальшого прогресивного розвитку виноробної галузі.

Ціль дослідження. Метою статті є визначення напрямків розвитку виробництва вітчизняної продукції виноробства та закріплення конкурентної позиції національного виробника.

Результати дослідження. Світовий ринок виноробної продукції знаходиться в умовах інтенсивного розвитку, збільшення споживання вина, стабілізації площ під виноградниками, росту виробництва та споживання вина, посилення конкуренції, що пов'язано з виходом на ринок значної кількості підприємств, які виробляють виноробну продукцію. Прикладом може бути Великобританія, де запрогнозовано зростання споживання вина, Китай, де

формується великий ринок з великою кількістю потенційних покупців. Все це набуває особливого значення для необхідності розвитку українських виноробних підприємств. Однак, тенденція споживання виноградного вина в Україні протилежна загальносвітовій. Якщо середньорічне вживання вин у Франції, Італії, Іспанії складає близько 50-ти літрів на одну особу і не призводить до низки проблем соціального характеру, то в Україні цей показник становить біля 12-ти літрів, хоча Україна має не менший потенціал розвитку виноробної галузі.

Таблиця 1

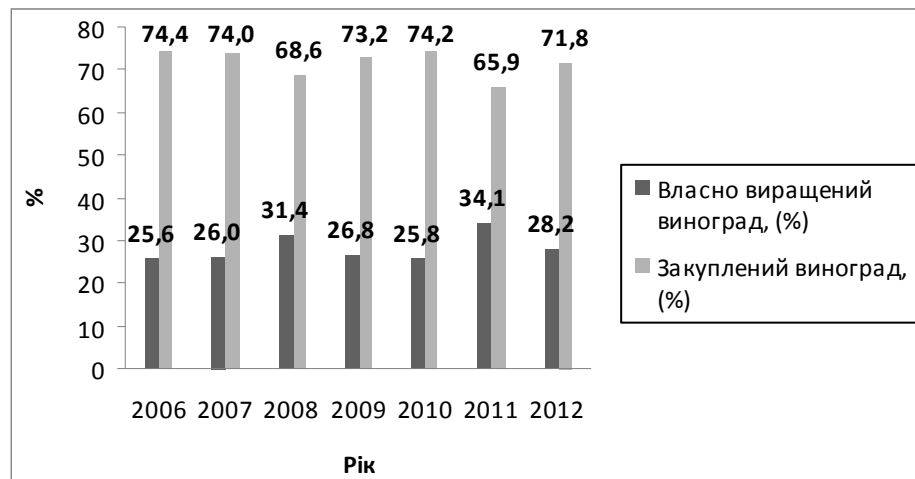
Динаміка виробництва винограду і виноградного вина по Україні

Рік	Площа виноградних насаджень		Валовий збір винограду		Обсяг виробництва вина виноградного	
	тис.га	зміна до 1980 року, %	тис.т	зміна до 1980 року, %	млн. дал	зміна до 1980 року, %
1980	248,0		886,0		54,6	
1990	176,0	71,0	835,7	94,3	27,2	49,8
2000	110,0	44,4	513,8	58,0	9,5	17,4
2005	80,0	32,3	220,0	24,8	16,4	30,0
2006	66,0	26,6	309,0	34,9	17,1	31,3
2007	71,0	28,6	360,0	40,6	19,5	35,7
2010	72,0	29,0	408,0	46,0	29,1	53,3
2011	69,1	27,9	521,9	58,9	16,8	30,8
2012	67,9	27,4	456,0	51,5	12,5	23,0

Дані табл. 1. характеризують зменшення обсягів виробництва вина, що пов'язано з різким зменшенням площ виноградних насаджень та, як слідства, зниження валового збору винограду. Вирубка виноградних насаджень, яка мала місце у 80-х роках негативно вплинула на подальший розвиток виноробства України. Помилки тих років не були враховані і площі виноградних насаджень мають постійну тенденцію до зниження, а у порівнянні з 2000 р. знизилися ще на 48 %. Значно знижуються і площі якісного винограду.

В теперішній час виноробна галузь України розвивається безсистемно. Відсутність необхідної кількості якісного винограду приводить до проблем погіршення якості виготовлених виноградних вин, що позначається на фінансових ресурсах підприємств. Для збільшення прибутку несумлінні

виноробні підприємства вдаються до фальсифікації вин, використовуючи ароматизатори, барвники замість якісного винограду, тим самим вони погіршують якість вина та зменшують конкурентоспроможність продукції. Значний вплив на такий результат пов'язаний з малою долею власно вирощеного винограду, який використовується для виготовлення виноматеріалів. На рис.1. наведена доля переробки закупленого та власно вирощеного винограду на виробництво виноматеріалів.

Рис.1. Динаміка переробки власно вирощеного та закупленого винограду на виноматеріали по Україні за 2006-2012рр.

Від загального обсягу переробленого винограду доля власної сировини становить біля однієї третини, а основну частку складає доля закупленого винограду. За останні два роки розглянутого періоду знижується не тільки доля власної сировини, але й загальна кількість переробленого винограду. Виноробні підприємства змушені купувати виноград зі сторони з метою забезпечення максимального завантаження виробничого обладнання. Залежність виробничої діяльності виноробних підприємств від винограду, що постачається зі сторони, на нашу думку, наражається на значні ризики. Відсутність необхідної кількості якісного винограду приводить до погіршення якості виготовлених виноградних вин. Одним із факторів впливу на це становище є протиріччя між можливостями сировинної бази та потребами виробництва.

Це пов'язано з відсутністю регулювання чисельних проблем, які стоять перед виноробною галуззю. Так, діюче законодавство не сприяє захисту

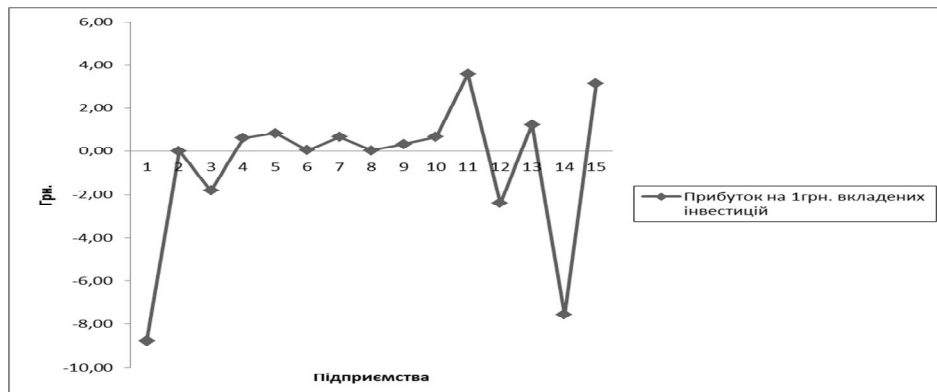
продукції виноробства від фальсифікату. Вже зараз щорічно закладається все менша кількість виноматеріалів для виробництва марочних вин та вин на витримку. Відповідно все менше випускається вин, гідних уваги справжніх цінителів цього продукту. Іншою проблемою, що провокує посилення проблеми якості продукції виноробства є поява на винному ринку крупних інвесторів, які є далекими від виновиробництва, але володіють значними коштами та зацікавлені лише в прискоренні обігу свого капіталу, використовуючи його на широку рекламу компанії та формуванню нової торгової марки з метою швидкого збуту продукції. Вони, в основному, не дотримуються складної технології переробки та не відстежують якість використовуваних виноматеріалів на кінцеву продукцію.

Значна кількість виноробних підприємств в промислових містах виробляють вина із імпортних виноматеріалів. Цей показник становить біля 80 %, що по суті сприяє розвитку виноробства не України, а Молдови, Грузії, Armenії, Франції та ін. країн.

Загалом ринкова економіка стимулює підприємства до впровадження нової техніки та технології, розширює можливості щодо використання нових фінансових інструментів та механізмів, але на практиці виникає проблема щодо реальності їх застосування. Це обумовлено повною відсутністю або нестачею власних обігових коштів, низькою ліквідністю активів, застарілою матеріально-технічною базою.

Найбільш значною проблемою діяльності виноробних підприємств є використання застарілого обладнання та технології виробництва, що пов'язано з можливістю відтворення в них основного капіталу. Процент зношення основного капіталу перевищує 60 %, а у деяких підприємствах і 70 %. Витрати на утримання старої техніки перевищують наявні прибутки. Ця проблема може бути вирішена за допомогою інвестицій в економічну систему держави, галузі та підприємств, так як саме там відбувається процес капіталоутворення фондів, що формує умови для їх економічного зростання.

Витрати на утримання старої техніки перевищують наявні прибутки. Значний вплив на зменшення обсягів виробництва винопродукції України та окремих її регіонів має значна нестача інвестиційних ресурсів. Між тим, ті інвестиційні ресурси які вкладені у виноробні підприємства, в основному за рахунок власних коштів, використовуються не ефективно. Результати ефективності інвестиційних вкладень 15-ти вибраних виноробних підприємств Одеського регіону показані на рис. 2.

Рис.2. Ефективність інвестиційних вкладень по 15 виноробним підприємствам Одеського регіону в середньому за 2008-2012рр.

Як свідчать дані проведеного дослідження, 27 % підприємств не є рентабельні. Найбільший інтерес для дослідження представляє ПТК «Шабо», яка незмінно підвищує продуктивність праці та рівень рентабельності. Цему сприяє наявність власної сировинної бази, більша частина якої – виноградна лоза європейської клонової селекції, а також нове технологічне обладнання та новітня технологія виробництва винопродукту.

Зменшення обсягів виробництва продукції характеризує втрачання зовнішніх та внутрішніх ринків збуту продукції виноробства. Такі умови сприяють заповненню внутрішнього ринку зарубіжними винами і нерідко низької якості. Продукція виноробних підприємств експортується до 14 країн світу, найбільше до Росії, Білорусії, Латвії і т.д. Позитивна тенденція росту експорту виноробної продукції зберігалася до 2008 року. У теперішній час імпорту виноробної продукції має постійне збільшення.

Висновки. Український ринок на сьогодні знаходиться в досить глибокому кризовому стані, порушені закони чесної конкурентної боротьби, а вітчизняний товаровиробник переживає не найкращі часи і відчуває потребу у державній підтримці.

В умовах що склалися, на наш погляд, необхідна державна підтримка на основі сформованої законодавчої бази та державного контролю, що дозволить:

- знизити кількість фальсифікату;
- підвищити якість готової продукції;
- захистити вітчизняних виробників від великих обсягів імпорту зарубіжної продукції.

Список використаних джерел

1. А.С.Луканін «Проблеми українського виноробства» - Режим доступу: <http://quercus.com.ua/publicacii/2.pdf>
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс].-Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
3. Лужецька О.В. Проблеми сталого розвитку виноробних підприємств України // Придніпровський науковий вісник. – 2010 - № 11 – С.29-30.